

OBSAH

Předmluva	VII
Předmluva k vydání druhému	IX
Předmluva redakce k třetímu vydání	XI
Poznámka k čtvrté redakci	XII

I

KŠAFT KOMENSKÉHO

Praha 1914: srpen - prosinec

1. Pokus z jara 1914 usmířit Srby a Bulhary; obdobný pokus už 1912 mezi Srbskem a Rakouskem. Za vypuknutí války v Německu. Situace v Praze. S vůdci politických stran: Švehla, Kalina, dr Stránský, dr Hajn, dr Soukup, dr Šmeral, Klofáč, (Choc)	1
2. Mé první styky s dohodovou cizinou z Prahy. Poselství do Londýna koncem srpna a navázání stálých styků (Emanuel Voska). Prvé zprávy z Londýna o vojenských plánech Spojenců. Zájezd do Německa a Holandska v září a v říjnu: navázání styků s Francií, s Anglií a s Ruskem. Mé první memorandum Spojencům v říjnu	5
3. Kritická situace na bojištích. Bude válka trvat dlouho a kdo vyhraje? Marna-Ypry. Srbsko vítězí. Rusko vítězí proti Rakušanům, prohrává proti Němcům	10
4. Naděje kladené v Rusy a v jejich zabrání českých zemí. Jednání s drem Scheinerem. Mé pochybnosti	13
5. Proti nekritickému rusofilství, svádějícímu k pasivitě. Válečné projevy a slovanský program oficiálního Ruska: spor pravoslavného Ruska, usilujícího o Cařihrad, s katolickým Rakouskem, jako pangermánským předvojem, o pravoslavné národy balkánské a katolické Poláky	16
6. Rozhodnutí pro aktivní odboj za hranicemi: plus a minus na obou válčících stranách: možnost vítězství Spojenců a tím protirakouského programu. Úvahy o hospodářském a finančním základě našeho budoucího státu. Jeho hranice, zejména na Slovensku	22

7. Plán koridoru mezi námi a Jihoslovany. Počátky součinnosti s Jihoslovany (dr Lorkovič a dr Kramer v Praze) . . . 25
8. Poslední rozmluvy s oficiálním Rakouskem (s Thunem a s Koerberem) a s německými politiky. Rakousko je neschopné se reformovat . . . 26
9. Dr. Edvard Beneš . . . 29
10. Osudové rozhodnutí k odboji proti Rakousku a Německu. Můj předválečný poměr k Rakousku-Uhersku předmětem sporů s radikály. Světová válka pokusem o jednotnou organizaci světa pod vedením Západu proti nacionalistickému imperialismu Německa-Rakouska, usilujícímu o podmanění světa starého; pangermánský plán: Berlín-Bagdad. Náš přední úkol za hranicemi: organisovat armádu ze zajatců. Zralí pro odboj? Pro správu a udržení samostatného státu československého? Podrobný plán protirakouské akce . . 31

II

ROMA AETERNA

Řím: prosinec 1914 - leden 1915

11. Prvé styky s oficiálními zástupci Dohody. Srbský vyslanec Mihajlovič, Meštrovič, dr Vojnovič, Popovič, dr Trumbić, dr Hinkovič (»Charvátský výbor« a »Jadranská legie«). Otázka Dalmácie. Vlastní předmět italských aspirací. Mé stanovisko v otázce jihoslovanské . . . 38
12. Styky s ostatními Slovany, zejména s Ruskem: Svatkovský 44
13. Styky s ostatními Spojenci. Itálie a Trojspolek: Itálie nepůjde proti Dohodě . . . 46
14. Vatikán a válka. Hrabě Pálffy o katolickém poslání Rakouska. Vatikán a katolíci válčících zemí vůbec. Katolická propaganda. Z Říma do Ženevy . . . 48

III

V RODIŠTI ROUSSEAUOVĚ

Ženeva: leden - září 1915

15. Výhody Švýcarska v zahraniční akci. Organizace naší švýcarské kolonie. Spojení s Prahou. Dr Sychrava, ing. Baráček a jiní. Prvé pokusy o organizaci všech kolonií. Živý

76. Politický a mezinárodní význam samostatného vojska v armádách spojeneckých: oficiální uznání vojska, Národní rady a národního programu. Legie v různých spojeneckých státech jako jednotný celek. Generál Janin generalissimem našeho vojska. Balfour a Poincaré o vzniku naší samostatnosti 322
77. Schématický přehled oficiálních uznání naší armády, Národní rady a jejího programu od vlád a politických činitelů spojeneckých a Spojených států od začátku války až do jejího konce 328
78. Význam roku 1918 pro světovou válku vůbec a také pro nás. Porážka Němců ve Francii a Rakousku v Itálii. Bulharsko a Turecko. Centrální mocnosti politicky a strategicky donuceny k míru; únava z války také u národů spojeneckých. Poměry doma příznivé. Zahraniční Národní rada prohlašuje se za Zatímní vládu Československa a Spojenci ji uznávají. První českoslovenští vyslancové 354
79. Finis Austriae! Mírová nota centrálních mocností z 5. října a odpověď Wilsonova Rakousku-Uhersku 18. října. Týž den Prohlášení nezávislosti Zatímní vládou. Wilson a vláda Spojených států krok za krokem opouštějí austrofilské stanovisko. Uznání Spojenými státy před Wilsonovou odpovědí: 29. května, 28. června, 3. září 359
80. Můj osobní styk s prezidentem Wilsonem. Diskuse o hlavních problémech války a míru. Prusko a Rakousko: Rakousko zrazuje Německo. Wilson pro brzké ukončení války; Spojenci vyhráli válku i strategicky. Gdansko volným přístavem. Wilsonovy sympathie k Polákům a k Jihoslovánům. Nezná londýnského paktu. Proč Wilson chce do Paříže. Proč neustanovil koaliční vládu. Wilson jako interpret a obhájce amerických ideálů. Jeho program: sebeurčení a Liga národů. Wilsonův ideál pravé demokracie . . . 365
81. Wilson proti Rakousku-Uhersku svým americkým programem. Profesor Herron důvěrníkem Wilsonovým v Evropě. Herronovy zprávy o Rakousku-Uhersku a jeho jednání s politiky centrálních mocností a neutrálních. Memorandum pro Rakousko-Uhersko dra Hertze. Návrhy Lammaschovy. Štefan Osuský kontroluje rakousko-uherskou propagandu; spolupracovníkem Herronovým 371

82. Po Wilsonově odpovědi. Poslední měsíc v Americe. Zhroucení Rakouska a Německa — Rakousko sjednává příměří (3. listopadu). Pozor na Rakousko až do konce. Příměří s Německem (11. listopadu). Zprávy o ženevské schůzce. Presidentem. Rozloučení s Wilsonem a se všemi přáteli. První půjčka v Americe. Prvá vojenská pocta novému prezidentovi. Na Carmanii 20. listopadu z New Yorku do Anglie 377

VIII

SVĚTOVÁ REVOLUCE A NĚMECKO

Z Washingtonu do Prahy přes Londýn, Paříž, Padovu:
20. listopad - 21. prosinec 1918

83. Na Atlantickém oceáně: zpytování svědomí. Jak jsem byl připraven na práci v světové válce: teleologie v životě jednotlivce a společnosti. Moje úsilí filosofické a politické. Trojí dost důležité pravidlo pro politiku a veřejnou činnost vůbec 382
84. Poslední události válečné. Konečné vítězství Spojenců. Převaha francouzské strategie a taktiky nad německou: pruský militarismus a absolutismus uškodil také armádě. Schlieffenův dvojf frontový plán 1914 se nehodil. Neschopnost veliké akce: generálové, ne velitelé. Avšak armády celých národů vyžadují nové taktiky všude. Německo nepadlo jen nedostatky své armády, nýbrž nepochopením celé válečné a světové situace. Za konečné vítězství děkujeme mimo Francii i ostatním Spojencům 394
85. O smysl světové války. Výklad marxistický jednostranný. Výklad nacionalismem stejně jednostranný: národnostní princip jednou složkou novodobé politiky a válek. Pokud světová válka způsobena spory církevními a náboženskými. Válka světovou 401
86. Válečné cíle a program obou válčících stran a napřed formulace vedoucích ideí Západu. Proti středověké theokracii nová doba, zahájená reformací, humanismem a vědou, zesiluje stát a vede k odcírkevnění. Úkoly státu určeny Velkou revolucí francouzskou. Svoboda — Rovnost — Bratrství. Demokracie ideou humanitní. Práva člověka a občana. Právo přirozené. Ideál jednotné organizace celého

- člověčenstva, světa starého i nového. Uznání všech národů, také malých. Osvícenství, uznání autority vědy a pokusy o novou filosofii. Idea pokroku. Tyto myšlenky společné celému Západu 403
87. Ideály německé: Německo se od Západu isoluje. Idea pruského království: starý režim aristokratický, monarchický a theokratický. Církev v područí státu. Stát institucí božskou. Pruský caesarism. Voják národním rekem, válka povoláním. Německý politický ideál: nadvláda v Evropě a kolonisace Asie a Afriky (Berlín-Bagdad). Právo historické a vývoj materialistický. Proti národnosti. Právo z moci . . . 406
88. Popruštění Německa: Výmar-Postupim? (Goethe-Bismarck? Kant-Krupp?) Násilnost překáží správnému citění a myšlení. Hegel synthesesí němectví a pruství. Pravá disjunkce: Beethoven-Bismarck! 408
89. Německá filosofie a německé myšlení od Kanta na scestí subjektivismu a absolutismu. Pangermanistické stavění babylonské věže 411
90. Jak jsem prožil vývoj od Goethe k Bismarckovi. Expresionism poslední fází vleklé literární krise německé . . . 413
91. Světová válka vzniká z kulturního stavu moderní společnosti. Tento stav charakterisován chorobnou sebevražedností. Válka moderní psychologicky a mravně jiná než války dob dřívějších. Pruský militarism vědeckým systémem vražedností. Problém vojska demokratického. Válka válkou mass národů: uplatňují se v ní vlastnosti národů. Abstraktní, vědecký ráz války. V zákopech Faustové a Zaratustrové, Rollové a Octavové, Manfredové, Ivanové a Levinové, ale i Aljošové. Válka násilnou objektivací proti upřílišnému subjektivismu a solipsismu (Nietzsche). Kulturní význam viny z války 417
92. Problém vraždy a sebevraždy v moderní literatuře . . . 424
93. Válkou si mnozí uvědomují duchovní krisi moderního člověka a civilisace. Válka a otázka náboženská. Duchovní krise moderního člověka nevznikla válkou. Potřeba revise všeho duchovního života a úsilí o harmonii všech jeho složek. Krise není úpadkem definitivním 426
94. Význam této krise v historickém osvětlení. Centrální mocnosti theokratické v boji se Spojenci, s demokracií. Pruské

- Německo přijímá středověké imperium a podmaňuje si Rakousko. Pangermanistické imperium podmaněním světa starého. Spojenci přijímají národnostní princip: osvobození národů menších. Národnost bez šovinismu: humanitní program sjednocením lidstva celého. Společnost národů. Spojené státy Evropy 430
95. Opět v Anglii. Lunch u Mr. Balfoura. Angličtí státníci. Přípravy na mírovou konferenci. Prvá diplomatická aféra: povalení mariánské sochy. Podrobnější zprávy o posledních dnech Rakouska 435
96. V Paříži. U presidenta Poincaré. Návštěva legií. Pichon a Clemenceau. Skepse se srovnává s energií. Berthelot. Plukovník House. Vesnič a Trumbić. Malá dohoda v obrysech: Take Ionescu a Venizelos. S Briandem u Mme Jouvenelové. Clément-Simon prvním vyslancem u nás . . . 438
97. V Itálii hostem u krále. S legiemi. Rodina Benzoni . . . 441
98. Rakouskem do Čech: Brixen! Na českých hranicích a v Českých Budějovicích 442
99. Dne 21. prosince v Praze. Slavnostní vítání. Slib na ústavu a prvá noc na Pražském Hradě. Prvé poselství . . . 443

IX

VZNIK NAŠÍ REPUBLIKY

100. Úkol této úvahy. Samostatnosti dosaženo porážkou Rakouska a Německa. Spojenci a naši revoluční účastí na válce. Zvláštnost naší revoluce: její branná forma za hranicemi, ne doma. Vojenští a civilní revolucionáři v armádě a doma. Zahraniční Národní rada. Zahraniční propaganda proti austrofilství a Rakousku. Finanční samostatnost osvobozené akce 445
101. Boj a revoluce proti Rakousku doma: celonárodní politická zralost a protirakouská odhodlanost. Politická práce drobná (zásobování). Národ bez viditelných vůdců vede se sám: ovoce předchozí práce obrozené. Bylo však politické centrum spojující mnohost paralelních akcí a byli určití vůdcové. Maffie — Český svaz a Národní výbor. Nový Národní výbor. (Socialistická rada.) Politika poslanců a lidu. Neposlanecké projevy od léta 1917. Postup poslan-

- ců se stává od léta 1917 jednotnějším a určitějším. Kolonie v akci osvobozené. Hodnota revoluce domácí a zahraniční 449^a
102. Vznik našeho státu politicky a právně: legalisace revoluce zahraniční. Národní rada zahraniční, později Zatímní vláda, pozvolna uznána buď de facto nebo de iure. Národní rada (Zatímní vláda) a vojsko bez svého teritoria. Uznání cizími vládami mají různou mezinárodní váhu a kvalitu. Některá uznání jsou obapolnou smlouvou: všechna se stala po předchozím ujednání. Uznání nejsou jen sliby . . . 455^b
103. Které uznání rozhoduje státoporně, od kdy existuje náš stát? Státoporný význam spojeneckých uznání a 28. října 1918. Měli jsme dvě vlády, vládu zahraniční a domácí. Spojenci jednají jen s vládou zahraniční. Také domácí vůdcové uznávají zahraniční vládu. Přesto lze samostatnost našeho státu počítat od 28. října . . . 461^c
104. Převrat 28. října a dní následujících. Kapitulace Rakouska-Uherska před Wilsonem. Prvý zákon a manifest 28. října. Pražská delegace v Ženevě. Její ujednání určitější. Likvidace vlády pařížské. Politický a právní význam ženevské schůze a její ujednání. Materiální i formální dovršení převratu 14. listopadu. Převrat na Moravě a na Slovensku . 467^d
105. Otázka po formě našeho státu: monarchie či republika? 474^e
106. Vídeňská vláda o 28. říjnu a její pokusy o získání Spojenců ve Švýcarsku a v ostatních neutrálních státech ještě po převratu. Právě důvody ústupnosti Vídně. Ženevská schůze v novém osvětlení . . . 476^f
107. Pokud staré Rakousko a Uhersko samo náš stát uznalo. Právní význam Karlova manifestu ze dne 16. října. Státoprávní význam 14. listopadu. Žádost Karlova o pobyt v Brandýse . . . 482^g
108. Mezinárodní uznání a úprava státního teritoria. Státoprávní význam separatismu našich Němců. Připojení Slovenska a ostatního území k územím historickým. Minoritní otázka. Podkarpatská Rus . . . 484^h
109. Theorie práva historického a přirozeného . . . 486ⁱ
110. Podíl Ruska a ostatních Slovanů na naší samostatnosti. Rusko carské. Zatímní vláda. Kerenskij a Sověty. Rusko nás osvobodit nemohlo. Přesto živé rusofilství v našich legiích. Prává politika slovanská . . . 487^j

111. Domněle slavjanofilská theorie, že Spojenci naši zahraniční akce využívali pro jednání o separátní mír s Rakouskem 491.
112. Historie netoliko soudem o událostech, nýbrž i o smýšlení a pohnutkách lidí historii dělajících. Vlastní jádro sporu o 28. říjen: politika tak zvaná romantická či realistická? Dobyť samostatnosti verifikací národního humanitismu a humanitního realismu 494

X

DEMOKRACIE A HUMANITA

113. Zásady naší politiky: demokracie a humanita. Světovou válkou a revolucí svět a Evropa republikanisována a demokratizována 498
114. Válkou vznikly nové, malé státy. Pásmo malých národů a států mezi Západem a Ruskem. Problém malých národů vůbec. »Balkanisace« 500
115. Příčiny a důvody pro spojování národů a států. Pokusy o spojování malých národů za války. (Středoevropská unie v Americe.) Malá dohoda a přátelská dohoda národů v bývalém Rakousku-Uhersku. Náš poměr k Jugoslavii a k Balkánu: Otázka Cařihradu. Východ a Jih pro nás. Rakousko nové a »Idea« Rakouska starého. Náš poměr k Polákům, Malorusům, Rumunům, Maďarům 503
116. Náš poměr k Německu. Drang nach Osten. Příklad malého Dánska. Náš poměr k Německu nejen politický, ale i kulturní 508
117. Náš poměr k Francii a k Západu vůbec. Vývoj kulturní nás pojí k Západu. Západnictví ostatních Slovanů. Naše politika pro usmíření Francie a Německa. Kulturní vzájemnost s Francií a se Západem vůbec neznamená politiku protiněmeckou 511
118. My a Východ: vzájemnost slovanská. Panslavism malý a veliký pod tlakem Rakouska. Kollárův nepolitický panslavism a jeho slovanský mesianism. Nutnost revise mesianistického učení slovanských filosofů dějin. Také západnictví vyžaduje kritiky. Naše historie odkazuje ke kulturní synthesi: Ex oriente lux — ano, ale také ex occidente! Kulturní europeism. Kulturní synthese bude národní. Potřeba nové filosofie národnosti a kultury 515

119. Politika slovanská. Naše slovanské úkoly doma: Slováci, Podkarpatská Rus a slovanské minority (Poláci - Malorusové na Slovensku). Osvobozením všech slovanských národů Kollárův program umožněn. Slovanská politika zahraniční. Naše rusofilství a politika ruská. Naše politika musí být česká a světová, nejen slovanská! 519
120. Naše národní minority, zejména německá. Odstoupení části německého území Rakousku nebo Německu Němcům samým nevýhodné. Vlastní jádro sporu. Tak zvaný princip sebeurčení. Němci kolonisti. Návrat k politice Přemyslovců. Státní jazyk ve státě smíšeném. Stát a národnost. Otázka jazyková v úřadech a ve škole. Samospráva a menšinové zastoupení v parlamentárním státě ochranou menšin. Šovinistický nacionalism záhubný: doklad z historie a ze světové války. V Ženevě, v Praze a v Brně revoluční Národní výbor smířlivý k Němcům. Národnost a humanitní mezinárodnost. Podstata národnosti. Kulturní synthese ve státech smíšených 523
121. Svým vývojem jsme odkázáni na republiku a demokracii. Demokracie pravá. Demokracie nepanuje, ale spravuje. Svoboda a individualism není nivelisací, nýbrž kvalifikací. Volení hodnocením. Administrace a smysl politický (státník). Demokracie a věda. Demokracie výchovou a sebevýchovou. Reforma parlamentu a byrokracie. Demokracie v politice zahraniční. Nová diplomacie. Mezinárodnost, všelidskost, světovost přirozeným úsilím všech lidí a národů. Rozvoj mezinárodních institucí. Státní suverenita . . . 531
122. Demokracie netoliko politická, také hospodářská a sociální. Proti komunismu. Vady kapitalismu. Egoism a odbornictví. Socialisace. Naše zvláštní úkoly: reforma pozemková a intenzivní péče zdravotnická a sociální (tuberkulóznost a sebevražednost). Otázka vystěhovecká. Význam zdravotnictví 537
123. Demokracie vyžaduje nového člověka. Člověk bytostí zvykovou. Politický anthropomorfism a jeho léčení: přesné poznání věcí a lidí a tvoření nového. Demokracie celým názorem na svět a na život. Parlamentarism trpí anthropomorfismem, in concreto stranickostí 541
124. Problém politického vzdělání občanstva. Problém odbor-

- nictví. Intelligence a polointelligence, polovzdělání. Kulatá slova v politice, abstraktnost a konkrétnost: hesla. Rám-covost zákonů a konkrétní úkol moci výkonné a soud-ní. Škola demokratická a aristokratická. Škola a přechod-nost doby: její nejednotnost. Školní patologie . . . 543
125. Demokracie spočívá na veřejnosti. Veřejné mínění v de-mokracii, zejména žurnalistika. Svoboda tisku a právo kri-tiky. Právo všeobecné iniciativy a referenda. Demokra-tická odpovědnost. Rozdíl politiky a žurnalistiky. Demo-kratická veřejnost proti lži a lživosti. Realistické heslo: pravda i v politice. Absolutism aristokratický a theokra-tický systémem neveřejnosti a nepravdivosti. Wallenrod-ství. Macchiavellism a jesuitism . . . 547
126. Demokracie se vyvíjí z theokracie; vývoj theokracie. Roz-díl náboženství a mravnosti pro politiku. Také demokra-cie sub specie aeternitatis; Ježíš, ne Caesar! Reformace ze-siluje demokracii a mezinárodnost. Individualism a subjek-tivism v zemích protestantských a katolických. Podstata státu nového. Mezinárodní právo plodem nové doby . . 549
127. Stát a politika musí spočívat na mravnosti. Mravnost hu-manitou, humanita láskou k bližnímu. Láska a egoism. Humanita není sentimentalitou. Humanita pro mezi-státnost a mezinárodnost. Láska a spravedlnost, mravnost a právo. Tak zvané právo přirozené. Proti formálním prin-cípům v ethice. Důsledek toho pro pojmání státu a práva 555
128. Souvislost politiky a státnictví s uměním a esthetikou. Řečnictví. Demagogie a demokracie; lidovost. Sloh poli-tický a zákonodárecký (byrokracie). Žurnalistika. Státní ceremoniel a symbolism vůbec. Blahomrav . . . 561
129. Státnost v demokracii. Demokracie zásadně proti anarchis-mu (astatismu). Různé formy a stupně anarchismu. Stát původní nutnou organisací společnosti. Stát rozumem ospravedlněn, třebaže je nedokonalý. (Theorie patriar-chální.) Totéž platí o zákonu. Zákon a právo. Právo ne-vzniká z moci a násilí, nýbrž z mravnosti. Vývoj od prvot-ného násilí k dohodě. Státu co nejméně? Samospráva sebe-správou. Demokracie přirozeným právem iniciativy. Po-žadavek organizačnosti . . . 564
130. Demokracie překonává absolutism, ale i revolučnost. De-

mokracie režimem práce, práce drobné. Práce drobná překonává aristokratism i revolučnost. Terorism. Radikalism. Demokracie kompromisem? Tak zvaná zlatá prostřední cesta	569
131. Demokracie proti diktatuře, absolutismu a neomylnosti. Diktatura ve válce. Diktatura neomylnictvím a inkvizitorstvím. Politické parvenuovství. Možnost diktatury v protirakouské revoluci	572
132. Problém republikánského presidentství; vzor americký a francouzský. Vývoj od royalismu k demokracii	575
133. Hlavní úkol: určit směr a zabezpečit kontinuitu státní politiky. Palackého odkaz národu	578
134. Obnovení naší republiky přirozeným důsledkem a pokračováním našeho vývoje. Demokracie humanitní naším programem národním. Naš národní charakter. Spor o humanitism a Palackého filosofie dějin	583
135. Katolická filosofie našich dějin jako protiva filosofie dějin Palackého	593
136. Význam habsburské protireformace pro náboženskou otázku u nás: jak překlenout protireformační propast? Pokračování v hlavních ideách reformačních. Potřeba rozluky státu a církve	598
137. Stav jednotlivých vyznání a církví v naší republice ukazuje také k rozluce státu a církve. Náboženskou tolerancí k demokracii	603
Rejstřík osob	609
Rejstřík věcný	629
Vysvětlení cizích slov	729
Errata	767
Seznam příloh	769
Obsah	771

- styk s Paříží: Denis. Sjednocení zhruba ustáleno v létě 1915. Naše zahraniční listy. Příjezd poslance Düricha . . . 51
16. Sympathie Švýcarska. Spolupráce s Jihoslovany. Spory o Bulharsko. Styk s Ruskem (Svatkovský). Český černosotěnek z Ruska 57
17. Prvá návštěva Paříže a Londýna: Memorandum pro ministra Greye. U Benckendorffa. Opět porady s Denisem. Se srbským vyslancem Vesnicem 59
18. Itálie vypovídá válku Rakousku. Jihoslované znepokojeni Londýnskou smlouvou (26. dubna). Situace na bojištích přes léto 1915 a problém, potrvá-li válka dlouho či krátce. Obava z války nerozhodné. Válka se stává posičnická. Zájezd do Lyonu a do Milána 61
19. Veřejné vystoupení proti Rakousku o Husově dni. Proč poměrně tak pozdě? Důvod finanční 64
20. Odboj proti Rakousku i s humanitního stanoviska oprávněn: Žižka či Komenský? Tolstovský pacifismus. Romain Rolland. Pacifismus proti militarismu. Čech proti Čechu? Česká armáda nutná: může být formována jen v Rusku. Zprávy z Ruska. Zvláštní poslové na Rus a jinam 65
21. Otázka viny: Rakousko a Německo hlavními vinníky. Rakousko má větší vinu než se myslelo 70
22. Rakousko nás pronásleduje ve Švýcarsku Švýcarskem. Pokus o otrávení? Švýcarsko příkladem státu národně smíšeného. Mezinárodnost nepřekáží národnosti. Švýcarská literatura a demokracie 74

IV

NA ZÁPADĚ

Paříž a Londýn: září 1915 - květen 1917

23. Přenesení centra odbojového do Londýna a Paříže. Příchod dra Beneše za hranice 79
24. Profesor Ernest Denis 81
25. Naše kolonie, hlavně v Americe a v Rusku. Jednotná organizace všech kolonií a uspořádání sporů v Rusku. Aféra Dürichova 82
26. Národní rada, její vznik a uznání všemi koloniemi . . . 86
27. Charakter naší zahraniční propagandy vůbec. Propaganda

- kulturní a politická. Antipropaganda. Financování osvobo-
zenské akce 89
28. V Anglii. Profesorem na londýnské universitě. Vstupní
přednáška (19. října 1915): Problém malých národů
v evropské krizi. Za předsedu při přednášce získán mi-
nistr Asquith; první značnější politický úspěch. Věcný
úspěch výkladu o malých národech 95
29. Situace na bojištích (léto a podzim 1915) a Memorandum
o válečné moci bojujících stran (koncem listopadu). Mani-
fest proti Rakousku 14. listopadu 1915 96
30. Návštěva Paříže koncem ledna 1916; přijetí Briandem
(3. února) a jeho značný význam politický: Briand slibuje
oficiální podporu našemu protirakouskému programu.
Avšak rakouský předsudek všude zakořeněn! Staré a nové
známosti v Paříži 101
31. S Vesnicem. S Izvolským. Rostoucí nedůvěra k Rusku na
Západě. Proto přednáška na Sorbonně (22. února) o Slo-
vanech a panslavismu 102
32. Štefánik. Jeho úkol (1916): v Rusku vymoci formování
naší armády a převezení její do Francie. Týž úkol v Itálii 106
33. Návrat do Londýna (26. února 1916) a vedení propa-
gandy v Anglii až do května 1917. Moji tři londýnští přátelé:
Mr Steed, Mme Rose, Mr Seton-Watson: šíření na-
šeho národního programu mezi Spojenci 110
34. Londýn a Paříž — Francie a Anglie a jejich kultura. Do-
plňování znalosti francouzské a anglické literatury. Pro-
blém francouzské revoluce a restaurace. Problém francouz-
ské (románské) dekadence: romantism a upřílišený sexu-
alism. Naturalism Zolův romantismem. Auguste Comte
a Joseph de Maistre. Výklad zjevu katolicismem. Nové
směry literární a jejich aktivism 112
35. Filosofie a literatura anglická: David Hume, filosof mo-
derní skepse. Darwin, Mill, Spencer. Anglická »pruderie«:
v Anglii není toho romantického sexualismu jak ve Francii;
je však u katolických Irů. Protestantism a katolicism. Ve-
líká řada anglických spisovatelek. Postavení ženy ve válce
vůbec. Doplnuju si znalost anglické literatury. Anglická
humanita a kultura vůbec 118
36. Styky s vládou, s politiky a s žurnalisty všech zemí. Evans,

- Bryce, Morley, Hyndman, Vinogradov, Sarolea a jiní. Styk s odpůrci. Irčané a sufražetky. Návštěva veřejných schůzí: Webbovi a Shaw. Chestertonovi. »John Bull«. Naše propaganda ustaluje historii česko-anglických styků. Aféra hraběnky Zanardi-Landi. Po kostelích 121
37. Styky s Ruskem a Rusy (Benckendorff — »Argus« — Dioneo — Kropotkin — Miljukov a misse ruských Dumců — Amfitěatrov). Poslové z českého Ruska. Dmowski . . . 125
38. Jihoslované; Jihoslovanský výbor. Supilo, Hinković, Vošnjak, Potočnjak, Meštrović. Srbský vyslanec Jovanović; před ním Antonijević, Savić, Popović, otec Velimirović. Kraljević a Pašić v Londýně (duben 1916). Spory o poměr k Itálii a ke kurii (londýnská smlouva). Možnost našich legií také v Itálii. Srbsko-české schůze. Výbor Černohorský v Paříži. Seton-Watson a Steed pro Jihoslovany. Můj styk se Supilem 127
39. Česká kolonie v Londýně. Smrt Vajanského. Zase otrava? 129
40. Studium války v kinematografech. Fronty 1916 a začátkem 1917 — krvavý Verdun. Vzrůst anglické armády, její vliv na frontě od začátku 1916. Odstup od Dardanel, porážka v Mesopotamii. Vítězství u Jutska. Italové do Gorice. Rusové pod Brusilovem chvilkově vítězí, ale slovanská vojska — ruská a srbská — z akce vyřazena. Rumunsko do války, ale brzo poraženo. Hindenburg a Ludendorff v čele německé armády. Změny ve francouzském vedení válečném. Neúspěch Francouzů (Nivelle) a Angličanů na jaře 1917: neprorazili německou frontu. Generál Sarraill na Balkáně. Ruská revoluce a vystoupení Ameriky proti Německu (6. dubna 1917) 130
41. Rok 1917 charakterisován opakujícími se nabídkami mírovými. Němci a Rakušané nabízejí mír 12. prosince 1916. President Wilson vstupuje 21. prosince 1916 aktivně do záležitostí evropských dotazem o podmínkách míru. Odpověď Spojenců Wilsonovi ze dne 10. ledna 1917. Tato odpověď skvělým úspěchem pro nás: Čechoslováci mají být jak Poláci, Italové, »Slované«, Rumuni od cizího panství osvobozeni. Němci oznamují Wilsonovi své podmínky přímě (29. ledna). Mírová akce císaře Karla v Paříži a v Londýně. Mírové akce socialistické po pádu carismu: Zatímni

- vláda ruská; dělnictvo a vojsko ruské, sociální demokracie
v Německu a v Rakousku-Uhersku 136
42. Odpověď Spojenců Wilsonovi a jeho désaveu našimi po-
slanci 140

V

PANSLAVISM A NAŠE REVOLUČNÍ ARMÁDA

Petrohrad-Moskva-Kijev-Vladivostok:

květen 1917 - 1. dubna 1918

43. Po ruské revoluci programový telegram Miljukovu. Odjezd
do Ruska Norskem a Švédskem. Příjezd do Petrohradu za
demise Miljukova. Organisační propagační práce v Petro-
hradě. Styky s vládou (kníže Lvov, Tereščenko) a s doho-
dovými vyslanci: Albert Thomas, generál Niessel a plu-
kovník Lavergne; Sir George W. Buchanan, markýz Car-
lotti, Spalajković, Diamandi. Americká misse Mr. Roota.
Emanuel Voska, Henderson a Vandervelde. Ruští politi-
kové a vůdcové stran: Miljukov, Struve, Plechanov, Gor-
kij, Sorokin, profesor Vasiljev (Kerenskij) 144
44. Carská Sodoma a Gomorrha: demoralisační dvora i značné
části ruského národa. Rasputinština. Západ nevědčným
Rusku či byl zrazen Ruskem? Nešťastná válka a revoluce
ověření ruské literatury 150
45. Rusko carské jde do války bez plánu celoslovanského a bez
plánu pro osvobození našeho národa. Carovy neurčité sli-
by. Sazonov. Teprve anglická a francouzská podpora na-
šeho osvobozeného hnutí na podzim 1916 upozorňuje
Petrohrad na význam československé otázky. Tajné smlou-
vy Ruska odhalují pravý předmět ruských dávných tužeb:
dobýt Cařihradu a úžin. Generál Alexějev a jeho slovan-
ství. »Slovanská« politika vůči Polákům a Malorusům . . . 157
46. Tajný londýnský pakt s Itálií: Supilo v Petrohradě . . . 163
47. Vznik Družiny a její vývoj v brigádu (1914-1916). Ruské
úřady vojenské si s počátku přejí toliko propagačního od-
dělení pro okupaci Rakouska. Činnost výzvědná. Nedosta-
tek politického a vojenského smyslu naší kolonie (Svazu)
a spory (Československá jednota) ohrožují vojenskou akci 165
48. Pokusy o rozšíření brigády v armádu. Dva projekty našich

- krajanů 1915 a 1916 nepřijaty. Carův souhlas k osvobození slovanských zajatců ze dne 10. července 1916 bez účinku. Vznik »Národní rady« (Dürichovy) 170
49. Teprve po revoluci Zatímní vláda zásluhou Miljukova schvaluje Pravidla o organisaci československého vojska (6. dubna 1917), Dürichova »Národní rada« zrušena . . . 175
50. Důvody ruských úřadů vojenských a civilních proti formování naší armády. Carský absolutism proti nám svým programem. Náprava ruskou revolucí — ale liberálové i socialisté proti nám pro domnělý šovinism. Proč se legii srbské dařilo lépe. Naši zajatci v srbské divisi. Usnesení ruské vlády carské armádu českou nezřizovat. Vídeň má radost z našeho neúspěchu 177
51. Organisace Odbočky ústřední Národní rady a zjednodušení její akce. Sekretář Odbočky: Jiří Klecanda. Jaroslav Papoušek 182
52. Naše armáda měla být veliká a byla určena do Francie. Prvý korpus Stavkou konečně (9. října) potvrzen. Generál Duchonin. Ruští důstojníci v naší armádě 185
53. Potíže s organisací demokratického vojska v chaotickém prostředí. Čech a Slovák jako voják 189
54. Bolševický převrat (7. listopadu 1917). Bolševici a Němci. Dohoda s bolševickým generalissem Muravjevem v Kijevě o ozbrojené neutralitě a volném průjezdu do Francie (16. února 1918). Korpus prohlášen za část armády ve Francii 195
55. Bolševictví a komunism zásadně 199
56. Náš poměr k Ukrajině. Universál III. (20. listopadu 1917) a IV. (25. ledna 1918) 205
57. Bolševictví v naší armádě (Muna) 207
58. Jednání o připojení naší armády k Rumunům a k Rusům na rumunské frontě. Pobyt v Jasích koncem října (1917). U krále; Bratianu a Take Ionescu. Ministři Duca, Marcescu. Generálové Averescu, Grigorescu, Berthelot a Ščerbačev. Marinković a Hadžic; Fasciotti, Vopička. Caporetto! 209
59. Zásada neintervence v ruských poměrech a důvody pro odchod vojska do Francie. Jednání s Kornilovem, Alexějevem, Miljukovem, Muravjevem a jinými. Vojenská a politická neschopnost ruských odpůrců bolševiků. Boj proti

- bolševikům byl vojensky a politicky nemožný. (Incident kijeveský.) Trockij a Lenin ještě v únoru 1918, za jednání o mír, pro pomoc Dohody k reorganizaci armády. Trockij tuto pomoc hledá ještě po míru. Bolševici na naší straně v boji proti Němcům u Bachmače. Výtka, že bolševici s Němci sjednali mír. Poměr bolševiků a Němců a jeho význam pro naše osvobození 212
60. Nutnost přepravit armádu Sibiří. Situace na bojištích z jara 1918 věstila brzké jednání o mír; můj návrat na Západ nutný. Poslední jednání v Moskvě s bolševiky. Finanční zabezpečení armády. Očekávání zápletek naší armády s bolševiky. Jiří Klecanda zplnomocněn k politickému jednání. Odjezd z Moskvy 7. března 1918 221
61. Sibiří do Vladivostoku (od 7. března do 1. dubna 1918). Dojednání s bolševiky 225

VI

NA DÁLNĚM VÝCHODĚ

Tokio: 6.-20. duben 1918

62. Z Vladivostoku přes Koreu do Japonska. V Tokiu. Evropa v Tokiu: styk s vyslanci dohodovými (sir Conyngham Greene a Mr Morris) a s japonským ministerstvem zahraničí. Memorandum o Rusku a bolševictví prezidentu Wilsonovi. Zpráva o osobním útoku Czerninově a jeho pádu aférou Sixtovou. Římský sjezd potlačených národů z Rakouska-Uherska. (8. dubna). Z Tokia do Spojených států (19.-22. dubna) 228

VII

AMERICKÁ DEMOKRACIE: FINIS AUSTRIAE

Washington: 29. duben - 20. listopad 1918

63. Tichým oceánem. Válečná a politická situace od mého odjezdu z Londýna (květen 1917—duben 1918). Německá velická ofensiva (od března 1918). Clemenceau a jeho energický režim očistný. Rusko se stává brest-litovským mírem neutrálním a okrajové státy samostatnými, pangermanism

- vítězí v Rusku. Četná jednání o mír, veřejná a tajná, pokračují celý rok 1917 a z jara 1918. Mírová akce císaře Karla princem Sixtem a jiná tajná jednání Rakouska s Dohodou. Německý Reichstag pro mír 19. července 1917; tajné jednání Německa s Francií (Lancken: Briand) a s Anglií. Jednání Německa a Bulharska s Ruskem; Lloyd George také míru nakloněn. Mírová akce Vatikánu 1. a 30. srpna 1917. Mírové podmínky Wilsonovy ze dne 8. ledna 1918: XIV bodů. Mírová prohlášení sociální demokracie a neúplné Internacionály v Stockholmě (červen 1917); prohlášení českých sociálních demokratů. Dr Šmeral o svém směru. Rozpad německé sociální demokracie. Prvé politické stávky ve Vídni a v Berlíně. Byli jsme na mír legiemi připraveni. Úspěch s legiemi v Rusku urychlil formování legií ve Francii a v Itálii. Kongres utlačených národů rakousko-uherských v Římě (8. dubna 1918). Zprávy z Čech příznivé: vliv ruské revoluce a zasedání vídeňského parlamentu. Ve Vancouveru 29. dubna. Kanadou do Spojených států 235
64. Přijetí v Chicagu. Činnost mezi krajany. Katolíci a svobodomyšlní. Jednota Čechů a Slováků: Pittsburgská dohoda. Politická propaganda naší kolonie 248
65. Úvod do činnosti v Americe: na bojišti gettysburském. Americká demokracie: základ nábožensko-mravní. Naše demokracie podobná americké. Problém tak zvaného amerikanismu 255
66. Problém dekadence i v »mladé« Americe. Moderní americká literatura: realism. Zájem Ameriky o Evropu. Americké vojsko dostojí svému úkolu a pomůže Evropě . . . 260
67. Demokratická soustava naší propagandy v Americe. Styk s publicistikou (Hard-Bennet-Dixon-Martin). Mr Charles R. a Richard Crane. Styky s vládou, hlavně s Mr Lansingem; sekretářové v státním úřadě: Phillips, Polk, Long. Sekretář války Baker, ministr vnitra Lane. Plukovník House a prezident Wilson. Profesor Mezes a jeho přípravný komitét (v něm Čech profesor Kerner). Žurnalistický štáb pro mírovou konferenci. Finanční kruhy. University; prezident Judson, Eliot, profesor Coolidge a Wiener, prezident Butler 267

68. S dohodovými vyslanci a missemi: Jusserand — Bergson — Mr Hohler a Lord Reading — Sir William Wiseman — Hrabě Celere — Hrabě Ishii — Baron Cartier. Jihoslované — Rusko 270
69. Spolupráce v Americe se zahraničními representanty národů slovanských. Předně s Jihoslovany. Přátelské řevnivosti. Smlouva mezi Jihoslovany na Korfu (červenec 1917). Sjezd v Římě a dohoda Italů s Jihoslovany v dubnu 1918. Až do ženevské konference v listopadu 1918. Černohorci: zástupce králův 272
70. Poláci (Grabski — Dmowski — Paderewski). Schůze potlačených národů Rakouska-Uherska v Novém Yorce (15. září 1918). Vysoká politika varšavského regentstva. Malorusové. Rusové. Rumuni 283
71. Litevci, Lotyš, Estonci, Albánci, Řekové. Italové z iredenty. Středoevropská demokratická unie 288
72. Podkarpatská Rus. Historie jejího připojení k naší republice. Její politický a mezinárodní význam. Otázka jazyková . 289
73. Naše tajná služba v Americe (Voska) a její politické účinky 293
74. Austrofilství v Americe a u Spojenců vůbec. Rakouská propaganda a pomoc světa katolického. (Plán obnovy papežského státu.) Wilson ve svých prvních prohlášeních ještě na začátku 1918 austrofilský. (Profesor Herron.) Jednání císaře Karla o separátní mír Sixtem Bourbonským 1917 až 1918. Odhalení Clemenceauovo a jeho boj s Czerninem a s Karlem. Další jednání plukovníka Armanda s hrabětem Reverterou a generálem Smutsem s Mensdorffem. Plán odtrhnout Rakousko vojensky od Německa předkládá se nejen Spojencům západním, nýbrž i Rusku (Tereščenko). Vědělo Německo o nabídce Karlově? Náš boj proti austrofilství a jeho úspěšnost 298
75. Sibiřská anabase a její politický úspěch. Pomocná expedice amerického vojska na Sibiř a finanční akce Wilsonova a amerického Červeného kříže. Otázka, kdo zavinil boje s bolševiky: ty boje neměly cíl intervenční. Nespravedlivá kritika sibiřského vojska. Význam bezvadného dopravení sibiřské armády domů. Sibiřská anabase ospravedlněním úsilí o armádu velikou 313